

Akelino Osa Elosua

*Zumaia,
Gipuzkoa
(1930-2015)*

Aurkibidea

Biografia

San Jose kalean jaio zen. Aita arrantzalea zuen eta gazte-gazterik hasi zen Akelino hari laguntzen. Igeltseroa izan da lanbidez, baina bizi guztia itsasoan eta arrantzan ibili izan da motor txikiaz. Elkarriketan [Jesus Gorostola](#) laguna ere azaltzen da.

Zintak

ZUM-025

- **Proiektua:** Zumaiako hizkera
- **Elkarrizketatzailea(k):** Sarasua Aranberri, Asier
- **Data:** 2008-02-06
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane

ZUM-026

- **Proiektua:** Zumaiako hizkera
- **Elkarrizketatzailea(k):** Sarasua Aranberri, Asier
- **Data:** 2008-02-06
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane

ZUM-027

- **Proiektua:** Zumaiako toponimia
- **Elkarrizketatzailea(k):** Azkue Ibarbia, Imanol
- **Data:** 2005-01-01
- **Iraupena:** 40 min
- **Euskarria:** CD
- **Emalea:** Azkue Ibarbia, Xabier

Pasarteak

1. Zumaiatik Frantziara; egindako bidea

- **Erref:** ZUM-025/003
- **Iraupena:** 0:04:39. **Hasi:** 00:01:19. **Bukatu:** 00:05:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

Gorriak zirelako, herritik kanporatu zituzten. Amak lau seme-alabarekin egin zuen alde. Frantziara iristeraino egindako ibilbideaz hitz egiten du (Lekeitio, Amorebieta, Getxo, Romo, Portugaleta, Santander). Zumaiako familia ugarik egin zuen alde. Ibilbide horretan bizitako kontuak aipatzen ditu.

2. Frantziara iristean, gosearen gosez, jan eta jan

- **Erref:** ZUM-025/004
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:05:58. **Bukatu:** 00:06:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

Frantziara iritsi, eta jan eta jan hasi zen, pasatako gosea gogoan baitzuen. Betekadaren ondorioz, dena bota zuen.

3. Aita arrantzale; zamalanak

- **Erref:** ZUM-025/007
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:08:20. **Bukatu:** 00:09:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>12 urterekin hasi zen arrantzan, aitari laguntzen. Aita zamalanetan aritzen zen, eta barkurik ez zegoenetan sorora edo itsasora joaten zen arrantzan.</p>

4. Itsasotik lehorrera joan-etorri ugari

- **Erref:** ZUM-025/008
- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 00:09:28. **Bukatu:** 00:11:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Itsasontziko bizimodua
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak

Laburpena:

Arrantzan ibiltzen zireneko kontuak: hiru irteera egiten zituzten itsaso barea zegoenean. Lehorrera itzultzen ziren amari arraina emateko, ondoren sal zezan. Jatekoa hartu eta berriro itzultzen ziren itsasora.

5. Egunaren partiketa: arrain bakoitzak egunaren une jakin bat

- **Erref:** ZUM-025/009
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:11:16. **Bukatu:** 00:11:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza motak » Kostaldeko arrantza

Laburpena:

Garaia bazen, goizez txipiroi edo txitxarrota joaten ziren. Ondoren, txitxarrota berriro ere, eta amaitzeko txibia handitara.

6. Umetako lanak: arrantzatu, soroa landu, oldixak batu (algak)

- **Erref:** ZUM-025/010
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:11:46. **Bukatu:** 00:13:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Arrantza-orokorra
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Umetan aitari laguntzen zioten, bai arrantzan, bai soroan... aita egiten zuena egiten zuten. Ooldidxak (algak) ere batzen zituzten. Hauek lehortzen jarri eta ondoren, bizkarrean hartuta, etxera eramaten zituzten. Familia bakoitzak bere lursaila zeukan.

7. Urte sasoiaren arabera arrantza (txipiroiak, antxoak, txitxarroak)

- **Erref:** ZUM-025/011
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:13:57. **Bukatu:** 00:15:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Berdela, txitxarroa, sardina
- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Txibiak eta txipiroiak
- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Antxoa

Laburpena:

Urte sasoiaren arabera arrantzatu beharrekoa aldatu egiten zen. Esaterako, txipiroiak San Jose garaian arrantzatzen ziren batez ere; martxoa eta gero, mailatan hasten zirenean, antxoak. Antxoak txikitu (apasta) eta txitxarrotara joaten ziren. Antxoak lehen mailatuta hartzen ziren, buruak harrapatuta geratzen ziren, eta puska horiek txikitu eta txitxarrotara joateko erabiltzen zituzten.

8. Estropadan lehena, saltzailerik onena

- **Erref:** ZUM-025/012
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:15:28. **Bukatu:** 00:17:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Beste batzuk
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak

Laburpena:

Maiatzean antxoa gutxitu eta kabratara joaten ziren. Goizez txibitan egoten ziren eta ondoren irteten ziren kabratara. Kabratara joandako txaluparen bat jasotzen ikusten bazuten, gainerakoek ere jaso, eta estropadan itzultzen ziren lehorrera, izan ere, lehenengo iristen zenak gehiago saltzen zuen.

9. Amak arrain-saltzaile

- **Erref:** ZUM-025/013
- **Iraupena:** 0:00:36. **Hasi:** 00:17:00. **Bukatu:** 00:17:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak

Laburpena:

Saldu beti amek egiten zuten, kalean edo plazan.

10. Arrantza-tresnak: aparejoak

- **Erref:** ZUM-025/015
- **Iraupena:** 0:02:57. **Hasi:** 00:18:18. **Bukatu:** 00:21:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza motak » Kostaldeko arrantza
- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Lan-tresnak

Laburpena:

Aparejoak zurdaz egiten ziren, zaldiaren (arra behar zuen) buztan-ilez. Aparejoak puskatzen baziren, familiakoek gauez egiten zituzten hurrengo egunerako. Aitak pita txapelaren barrualdean izaten zuen. Herriko kontuen berri ematen zuen 'bertsolariak' saltzen zuen pita.

11. Hondoko arrantza edo orekako

- **Erref:** ZUM-025/016
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:21:15. **Bukatu:** 00:22:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Arrantza-orokorra
- Itsasoa » Arrantza motak » Kostaldeko arrantza

Laburpena:

<p>Arrain batzuk hondoan hartzen ziren, beste batzuk orekan. Oreka zer den azaltzen du. Getaria aldera joaten ziren bela jarrita, terralarekin joan eta iparrarekin etorri. Saldu behar bazen, goizago joaten ziren.</p>

12. Urte sasoiaren araberako arrantza

- **Erref:** ZUM-025/017
- **Iraupena:** 0:00:36. **Hasi:** 00:22:53. **Bukatu:** 00:23:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza motak » Kostaldeko arrantza

Laburpena:

Kabrak urte guztian zehar zeuden, batik bat neguan. Baina txipiroiek diru gehiago balio zuten, txipiroiak (begi handiak) agertzean haiek harrapatzen joaten ziren, ekaina aldera batez ere.

13. Arrantzan egiteko beste teknika bat: bosa

- **Erref:** ZUM-025/019
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:24:10. **Bukatu:** 00:26:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza motak » Kostaldeko arrantza
- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Beste batzuk

Laburpena:

Arrantza egiteko beste modu baten berri ematen du: bosa. Teknika honen nondik norakoak aipatzen ditu. Bosan izkirak botatzen ziren, haitza zegoen lekura. Bosan ibilita, txitxarroa eta buztanbeltza (antzarrixa ere deitua) harrapatzen ziren, eta tartean tartean lupia ere bai. Aparejo fina zenez, arrain handiak ezin ziren hartu, pita hautsi egiten zelako.

14. Erabilitako karnata; apasta, izkira

- **Erref:** ZUM-025/020
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 00:26:52. **Bukatu:** 00:29:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza motak » Kostaldeko arrantza
- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Lan-tresnak

Laburpena:

Garaiaren arabera karnata egiteko gauza bat ala bestea erabiltzen zuten. Antxoarekin apasta egiten zuten, txitxarroak hartzeko erabiltzen zena. Hondoan dagoen arraina ur gainera irteten da apastari esker. Antxoarik ez zegoenean izkira erabiltzen zen. Izkirak lortzeko baldarrasa erabiltzen zen. Baldarrasak bi makil zituen, eta haien erdian poltsa bat. Soroak ureztatzeko kanalak zeuden, eta bertan izkira piloa sortzen ziren. Bertara joan eta salabardoarekin hartzen zituzten. Alguazilekin arazoak izaten zituzten izkiretara joaten zirenean.

15. Arrantzarako tresnak: traimailua, sarea, eskuko aparejoa

- **Erref:** ZUM-025/021
- **Iraupena:** 0:04:09. **Hasi:** 00:29:07. **Bukatu:** 00:33:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Lan-tresnak
- Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak

Laburpena:

Sarearekin ibili da, baina gutxi. Sarearekin gobia, barbarina, durdua, zentolloa hartu izan ditu. Sareak lan handia zuen; oldia (alga) pegatzen zitzaion itsaso biziarekin eta nahikoa lan zuten hori kentzen; aparejoarekin lan gutxiago. Sarearekin ibiltzen ziren asko zeuden. Paneka hartzeko eskuko aparejua erabiltzen zen, sardina edo antxoarekin. Hiru amuko aparejuak izaten ziren panekak arrantzatzeko. Paneka ondo saltzen omen zen, baina baita gainerako arrain guztiak ere. Arrain klase asko harrapatzen zen lehen.

16. Itsasoko errituak

- **Erref:** ZUM-025/022
- **Iraupena:** 0:00:33. **Hasi:** 00:33:16. **Bukatu:** 00:33:49

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Sineskerak, ohiturak eta erritoak

Laburpena:

Getariarren aldean, zumaiarrek ez zituzten errito asko. Erramu bedeinkatua aipatzen du.

17. Izkira kenduta, gainerako karnata hildakoa

- **Erref:** ZUM-025/023
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:33:49. **Bukatu:** 00:35:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Lan-tresnak

Laburpena:

Karnata bizirik ez zuten erabiltzen, izkira salbu. Gainerakoak hildakoak ziren. Izkirak poltsa batean izaten zituzten, toletean lotu eta uretara botatzen zuten poltsa. Askotan hurrengo egunean joan, eta poltsarik ez zegoen.

18. Kolaio eta toilaren inguruan

- **Erref:** ZUM-025/025
- **Iraupena:** 0:03:53. **Hasi:** 00:36:03. **Bukatu:** 00:39:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza motak » Kostaldeko arrantza
- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Beste batzuk

Laburpena:

Kolaiorik ez zuten harrapatzen, baina etxean ikusi izan ditu, aita zenari asko gustatzen zitzaiolako. Toilaren arrantzari buruz hitz egiten du. Gutxi batzuk aritzen ziren toiletan, baina sarraski handia egin zela dio. Kolaiua jateko moduak aipatzen ditu.

19. Itsasoko txoriak eta izurdea ekartzen zituzten Zumaiara

- **Erref:** ZUM-025/026
- **Iraupena:** 0:03:54. **Hasi:** 00:39:56. **Bukatu:** 00:43:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak
- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Beste batzuk

Laburpena:

<p>Itsasoko txoriak hartu eta saltzen ziren. Mutrikokoak zaleak ziren, ondarroakoak hona etortzen ziren saltzera. Narru guztia kenduta ekartzen zituzten, eta kalean jartzen ziren saltzen. Izurdea ere egoten zen. Normalean Pasaian erosten zituzten eta herrira ekartzen zituzten arrandegian saltzeko. Osabak izurdea etxean narrutu eta emazteak postuan saltzen zuen. Izurdea nola jaten zuten azaltzen du.</p>

20. Salbera, arrain arriskutsua

- **Erref:** ZUM-025/029
- **Iraupena:** 0:05:31. **Hasi:** 00:44:41. **Bukatu:** 00:50:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Beste batzuk

Laburpena:

Salbera, arrain arriskutsua. Batzuek harrapatzen zuten, baina hartarako tresna egokiekin joan behar ziren. Salberak ikutuz gero, basahuntzaren hezurarekin igurtzi behar da jotako lekuan. Salberatan asko egiten zen Zumaian, jateko ederra baitzen. Salbera mota asko dago, esaterako, bada hondar azpiko salbela, tamaina txikikoa.

21. "Sinsangriak": antxoaren pareko arraina

- **Erref:** ZUM-025/030
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:50:12. **Bukatu:** 00:52:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza-kanpainak » Beste batzuk

Laburpena:

"Sinsangriak", antxoaren modukoak dira. ibaiaren korrontean kontra ibiltzen dira. Orain ez dira ikusten. Apasta eta salabarduakin hartzen ziren.

22. Zumaian arrantzarako erritu gutxi

- **Erref:** ZUM-025/031
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:52:45. **Bukatu:** 00:54:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Sineskerak, ohiturak eta erritoak

Laburpena:

Erritu gutxi dago Zumaian, Getarian ohitura gehiago dago. Joseren anai zaharrak txapela kentzen zuen barra pasatzeko. Akelinok urteko lehen bidaia egiten duenean eskua uretan sartu eta hiru aitaren egiten ditu.

23. Arrantza, eguraldiaren mende

- **Erref:** ZUM-025/032
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:54:45. **Bukatu:** 00:56:02

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantzontziko bizimodua eta lanak » Eguraldia, ilargia eta mareak

Laburpena:

1945ean 30 bat txalupa zeuden Zumaian, arrantzan. Eguraldi txar-txarrarekin ez ziren ateratzen. Beti zeruari begira ibiltzen ziren.

24. Erramu bedeinkatua txalupan

- **Erref:** ZUM-025/033
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:56:02. **Bukatu:** 00:56:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Sineskerak, ohiturak eta erritoak

Laburpena:

Erramu egunean erramua parrokian bedeinkatu eta ondoren txalupan jartzen zen.

25. Ondoko herrikoekin harreman gutxi

- **Erref:** ZUM-025/034
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:56:59. **Bukatu:** 00:59:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak

Laburpena:

Beste herri batzuekin hartuemanik ez. Haiek nahikoa lan zuten arraunean eta ez ziren hona etortzen. Entzuten zutenean txibi asko zegoela gerturatzen ziren Zumaiara (getariarrak batez ere). Gezurra esatea garrantzitsua zen, horren inguruko anekdota kontatzen du.

26. Arrainaren salmenta

- **Erref:** ZUM-025/035
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:59:55. **Bukatu:** 01:01:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Lehorreko lanak » Lehorreko lanak

Laburpena:

Norberak berea saltzen zuen. Jatetxeetan, hoteletan ere saltzen zuten. Kofradian ez zuten saltzen, hori itsasontzi handiek egiten zuten.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com